

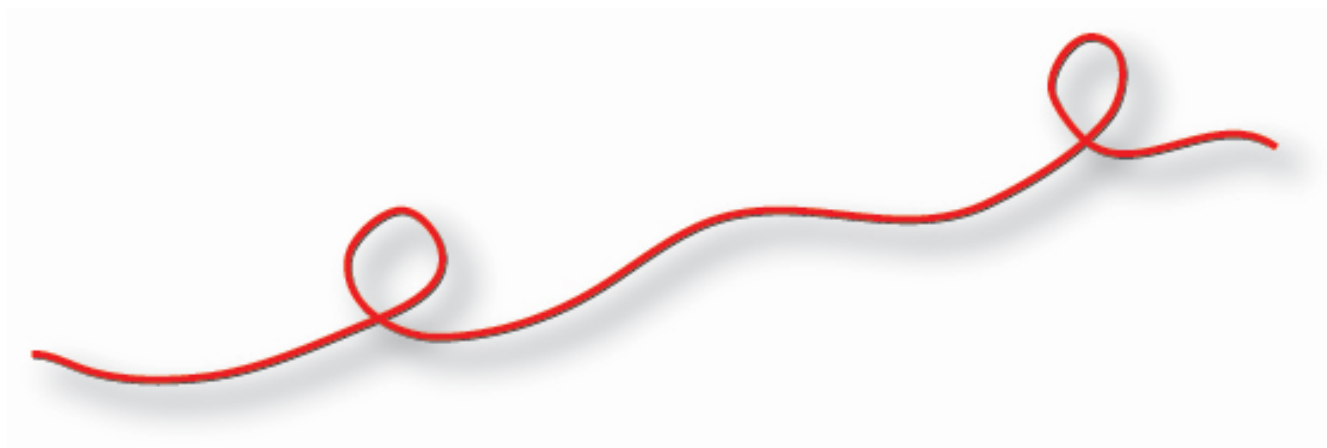
Overganger for barn i barnehage og elever i grunnskolen - en plan for samarbeid og sammenheng

Dokumentadministrator: Kari Narum Bie
Godkjent av: Trond Arne Johansen

Gyldig fra: 25.11.2020
Revisjonsfrist: 25.11.2023

Revisjon: 1.3
ID: 5626

PLAN FOR SAMARBEID OG SAMMENHENG I OVERGANGER FOR BARN I BARNEHAGE OG ELEVER I GRUNNSKOLEN

Innhold

[Innledning.. 3](#)

[Rammeverk for kvalitet og mestring. 4](#)

[Overganger. 5](#)

[Trygghetssirkelen. 5](#)

[Overgang fra hjem til barnehage - 6](#)

[Overganger mellom avdelinger / baser / grupper i barnehagen. 7](#)

[Overgang mellom barnehage – SFO – skole. 8](#)

[Overgang småskole til mellomtrinn. 11](#)

[Overgang fra barnetrinn til ungdomstrinn. 12](#)

[Overgang fra grunnskole til videregående skole. 14](#)

[Andre overganger – lærerbytte, overgang til ny barnehage eller skole. 16](#)

[**TIDLIG INNSATS TIL BARN OG UNGE MED BEHOV FOR STØTTE. 16**](#)

[Spesialpedagogisk hjelp i barnehager, Lov om barnehager §19a. 17](#)

[Barn med nedsatt funksjonsevne Lov om barnehager §19G. 17](#)

[Støtte for flerspråklige barn. 17](#)

[Spesialundervisning i skolen. 17](#)

[barneverntjenesten. 17](#)

[Andre støttetjenester. 17](#)

[**Betydningen av gode relasjoner ved overganger. 18**](#)

[Tre ulike perspektiver på relasjonsbygging. 18](#)

[Det autoritative perspektivet \(Baumrind, 1991\) 18](#)

[Emosjonell støtte \(Pianta et al., 2012\) 18](#)

[Utvikling av relasjoner gjennom kvaliteten i interaksjoner \(Wubbels et al., 2015\) 19](#)

[**Læringsmiljøtiltak – barn og unge med særskilt sårbarhet 20**](#)

[Mulige kjennetegn på sårbarhet 21](#)

[**Kilder. 22**](#)

Innledning

Denne planen skal sikre grunnleggende viktige forhold i overgangsfaser som har vesentlig betydning for barnas utvikling, læring og trivsel.

Barn og elever skal oppleve å mestre overganger mellom opplæringsinstitusjoner. Alle ansatte i barnehager og skoler i Kristiansand skal:

- **Kjenne til og forstå betydningen av trygghet, tilknytning og tilhørighet i en overgangsfase.**

Barnet / ungdommen opplever mestring og føler seg trygt og godt ivaretatt.

- **Kjenne til og forstå betydningen av å få nye opplevelser og nye muligheter og læring i en overgangsfase.**

Barnet / ungdommen opplever å mestre det nye og vokser på å møte nye utfordringer.

- **Kjenne til å forstå betydningen av å se barn, deres hjemmemiljø og deres foreldre / foresatte som likeverdige partnere i overganger.**

Det er sikret god dialog og god informasjonsflyt ved alle overganger mellom tilsatte og foreldre / foresatte.

- **Kjenne til å forstå betydningen av sammenheng og samarbeid mellom ulike aktører i en overgang.**

Det er etablert *møteplasser* mellom tilsatte som sikrer at *kompetanse og kultur* støtter intensjonene over. Nødvendig informasjon overføres.

Dette gjelder for arbeidet med å sikre godt samarbeid og god sammenheng i overganger i Kristiansand kommune:

- Virksomhetene skal snakke godt om hverandre slik at barn, elever og foreldre / foresatte får positive forventninger.
- Barn og ungdom skal oppleve at det de kan og har erfart, blir brukt videre for å sikre at tilbudet i den nye virksomheten blir tilpasset og gir best mulig utbytte, faglig og sosialt.
- Mottakende instans har hovedansvar for å ta initiativ og iverksette tiltak.
- Foreldre / foresatte og barn / unge skal få mulighet til medvirkning ved overganger.
- Foreldre / foresatte skal, ved behov være med på informasjons- og overføringsmøter ved overgang. Samtykke skal innhentes ved overføring av informasjon.
- Ledelsen har ansvaret for at barn og unge opplever sammenheng og gode overganger. Det praktiske arbeidet kan delegeres.

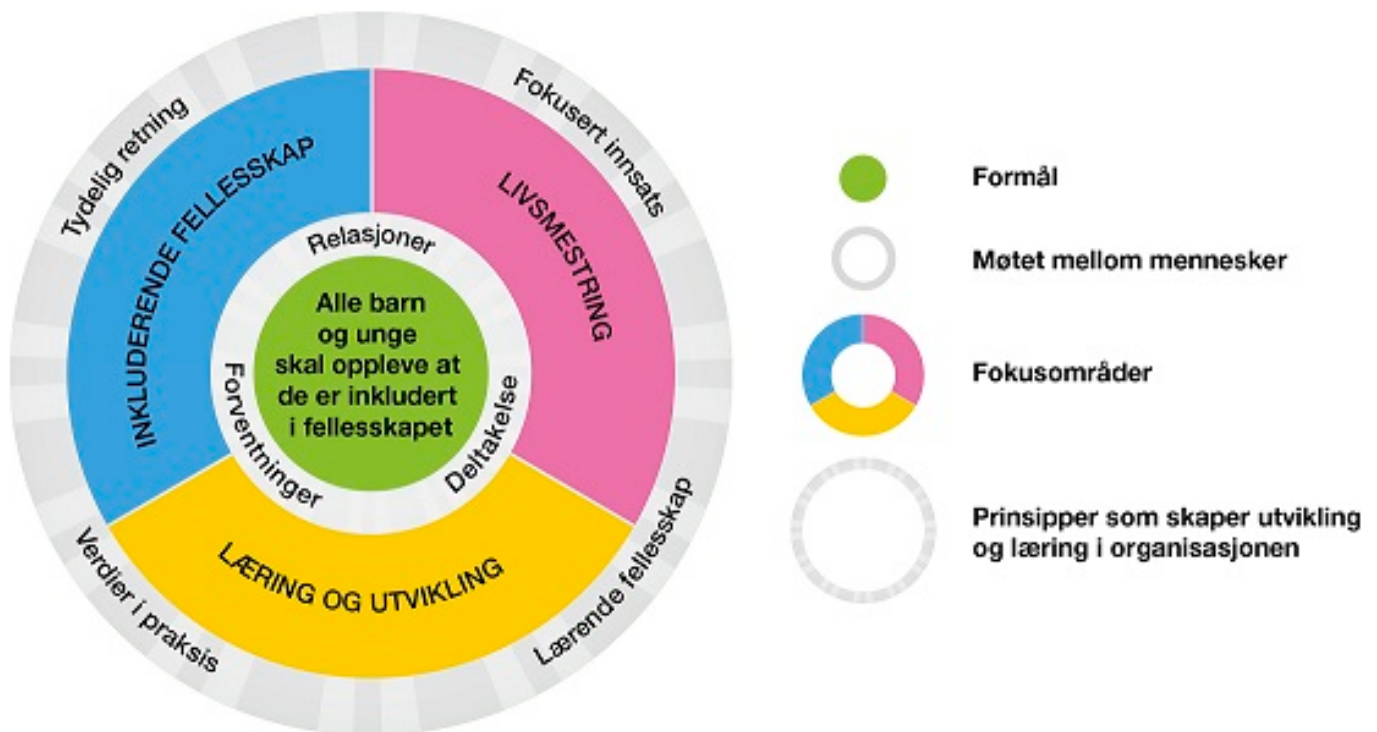
📄 Strategiplan for Oppvekst - Rammeverk for kvalitet og mestring

Rammeverket for kvalitet og mestring er en videreføring av satsingene FLiK og InkluderendeLæringsmiljø, i Nye Kristiansand. Vi skal bygge videre på det gode arbeidet som har blitt gjort, men samtidig se fremover. Sammen skal vi bygge den kvaliteten som kreves for å kunne gi barn og unge best mulige oppvekstvilkår i et samfunn som preges av økt kompleksitet og stadig raskere endringstakt.

Rammeverket skal være:

- en hjelp til å identifisere områder for utvikling, samt å angi neste steg
- et utgangspunkt for kollektive samtaler om læring, utvikling, inkludering og livsmestring
- en videreutvikling av en undersøkende praksis knyttet til barn og unges læring, utvikling og mestring
- en hjelp til enhetene i arbeidet med å legge planer for utviklingsarbeidet
- en modell som skaper sammenheng i og mellom tjenestene i kommunen og kommunens øvrige instanser og satsingsområder

Rammeverket vil være et viktig redskap når skole / SFO, barnehage og andre aktører skal samarbeide for å lage god sammenheng rundt overganger.

Overganger

De ulike overgangene i barnehage og skole representerer en stor endring i barns og unges liv. De kan være både en kilde til utvikling og vekst, men også en risiko for nederlag og krise. I slike perioder har barn og unge behov for voksne som har evne til å forstå hva overgangen betyr for det enkelte barn, for å kunne gi den støtte det enkelte barn / den unge har behov for i sin utviklings- og læringsprosess. For at barnet / den unge skal oppleve god sammenheng i overgangene kreves et godt samarbeid mellom berørte parter; barnet, foresatte, og de ulike voksne på de aktuelle arenaene.

Gjennom hele utdanningsløpet trenger barn og unge trygge voksne, som støtter, viser godhet, beskytter og hjelper med følelsesregulering. Voksne må støtte barn og unge til vekst og utvikling, tilrettelegge for og glede seg sammen med de i nye utfordringer som livet byr på. Barnets opplevelse av trygghet og tilknytning vil være individuelt og må alltid tilpasses det enkelte barnets behov.

Trygghetssirkelen

Cooper, Hoffman, Marwin & Powell 1999

Overgang fra hjem til barnehage -

Gjelder uavhengig av starttidspunkt i barnehagene (Løpende opptak).

Sammenheng:

- Barnehagen skal i samarbeid med foreldre / foresatte legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen. En trygg og god oppstart har stor betydning for barnets videre utvikling.
- Barnehagen skal tilpasse rutiner og organisere tid og rom slik at barnet får tid til å bli kjent, etablere relasjoner og knytte seg til personalet og til andre barn. Barnehagen skal i samarbeid med foreldre / foresatte sette av tilstrekkelig tid til tilknytningsprosess for barnet.
- Når barnet begynner i barnehagen, skal personalet sørge for tett oppfølging den første tiden slik at barnet kan oppleve tilhørighet og trygghet til å leke, utforske og lære.
- Barnehagen skal legge til rette for foreldre / foresattes opplevelse av trygghet ved barnehagestart.

Informasjon:

- Barnehagen skal gi foreldre /foresatte god informasjon på forhånd, slik at de er kjent med barnehagen før oppstart.
- Barnehage og foreldre / foresatte skal utveksle informasjon om barnets behov, vaner og rutiner.
- Barnehagen skal sørge for plan for oppstart og informasjon om barnehagen.
- Det anbefales et fast samtaleskjema ved oppstart. [Språkstandard, del 1](#). [Språkstandard 2020. Dokument 1. Første foreldresamtale.](#) Dette er en del av [Språkstandard for Kristiansandsbarnehagen -veileder](#)

Møteplasser:

- Barn og foreldre / foresatte skal inviteres til besøk i barnehagen for å bli kjent
- Foreldre / foresatte skal inviteres til samtale og foreldremøte
- Daglig kontakt mellom barnehage og foreldre / foresatte i barnehagen

ÅRSHJUL			
Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
Mars / April	Tildeling av barnehageplass		Oppvekstsektor
Mai / Juni	Besøksdager i barnehagen Informasjon om oppstart og om barnehagen formidles til foreldre / foresatte.	Barn Foreldre /Foresatte Barnehage	Pedagog Barnehageleder
August	Oppstart for barnet. Førstegangssamtale med foreldre / foresatte.	Barn Foreldre /Foresatte Personalet i barnehagen	Pedagog Barnehageleder
Kontinuerlig	Tett dialog mellom hjem og barnehage. Samarbeid om barnets trivsel og tilknytning.	Foreldre / Foresatte Personalet	Pedagog Barnehageleder

Overganger mellom avdelinger / baser / grupper i barnehagen

Sammenheng:

- Personalet skal sørge for at barn og foreldre / foresatte får tid og rom til å bli kjent med barna og personalet når de bytter barnegruppe.

Informasjon:

- Ansatte skal overføre informasjon til beste for barnet
- Barnemappe skal følge barnet ved overganger i samme barnehage og mellom barnehager internt i kommunen.
- Foreldre / foresatte får Informasjon om ny avdeling / base / gruppe.

Møteplasser:

- Barnehagen skal tilrettelegge for formelle og uformelle besøk på ny avdeling / base / gruppe ved flere anledninger
- Samtale med foreldre / foresatte
- Foreldremøte

ÅRSHJUL

Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
Mars / Juni	Organisering av nye grupper	Barnehageleder Pedagog(er)	Barnehageleder
Mai / Juni	Bli kjent med nye grupper	Barn og ansatte	Pedagog
Juni	Informasjon om ny avdeling til foreldre / foresatte	Foreldre / Foresatte Pedagoger Ansatte	Barnehageleder Pedagoger
Juni / Juli/ August	Markering av endelig bytte (kan gjøres på ulike måter, for eksempel flytte hylle / ting)	Barn og ansatte	Pedagog
I etterkant	Evaluering	Alle involverte	Barnehageleder Pedagog

Overgang mellom barnehage – SFO – skole

Sammenheng:

- Barnehage og skole / SFO skal i samarbeid med foreldre / foresatte legge til rette for at barna kan få en trygg og god overgang fra barnehage til SFO og skole.
- Barnets første møte med skolen er ofte møtet med SFO. Bevissthet om dette bidrar til en trygg og god overgang.
- De eldste barna skal få mulighet til å forberede seg til å begynne på skolen og skolen og SFO skal tilrettelegge for at barna opplever sammenheng.
- Barnehagen skal legge til rette for at de eldste barna har med seg erfaringer, kunnskaper og ferdigheter som kan gi dem et godt grunnlag og motivasjon for å begynne på skolen. Skole og SFO skal anerkjenne og ta i bruk erfaringer og arbeidsmåter fra barnehagen.
- Barnehagen skal bidra til at barna kan avslutte barnehagetiden på en god måte og møte skolen med nysgjerrighet og tro på egne evner. Barna skal få bli kjent med hva som skjer i SFO og skolen.
- Barnehagene i Kristiansand har felles overgangsobjekt / aktivitet slik at noe er kjent for alle barn, uavhengig av hvilken barnehage de kommer fra og skole / SFO de kommer til:
 - Matregle. "Ormen Lange"
 - Konstruksjonslek - Kapla-klosser
 - Regel-lek: Haien kommer
 - Boka «Odd er et egg» Lisa Aisato.
 - Barnehagen og skole / SFO tar i bruk «Book Creator» som digitalt verktøy / overgangsobjekt, innenfor rammen av et leketema som barnehage og skole avtaler.

Informasjon:

- Ansatte skal overføre informasjon til beste for barnet, i samarbeid med, og etter samtykke fra foreldre / foresatte. [Språkstandard 2020. Dokument 6 - Overføringsskjema, barnehage - SFO - skole](#)
- Barnehagen og skolen skal dele informasjon om plan og innhold for arbeidet det siste året i barnehagen og det første året i skolen. Dette for å sikre kontinuitet, sammenheng og progresjon.
- Ansatte og foreldre / foresatte skal samarbeide om informasjon som trykker barnet i overgangen.
- Foreldre / foresatte får informasjon om skolen, SFO og praksis rundt overgangen.
- Barnet skal medvirke i informasjonsoverføringa.
- Foreldre / foresatte skal få informasjon om gjeldende praksis i forhold til utsatt / fremskutt skolestart

Møteplasser:

- Foreldre / foresatte skal ha mulighet til å delta i overføringen av informasjon om barnet sitt sammen med pedagogisk leder og kontaktlærer (overføringsskjema eller samtale).
- Skolen skal møte aktuelle barnehager for å utveksle pedagogiske planer, forventninger og samarbeidsformer.
- Skole og barnehage skal samarbeide om hvordan de arrangerer foreldremøte for kommende skolestartere.
- Skole, SFO og barnehager skal planlegge aktiviteter / møteplasser der barna blir kjent i skolemiljøet.
- Skoleeier skal arrangere to årlige lærende nettverk på bydelsnivå.

Andre perspektiv

Mange barn og foresatte har gode erfaringer og gode minner med å starte på skolen. Det er økt fokus på å utvikle et godt samarbeid med hjemmene i skole, SFO og barnehage. Det er også et økt fokus på få fram barnas / elevens eget perspektiv.

Kunnskap sier at informasjon og innsikt i ulike sider ved overgangen er implisitt og ikke tydelig nok for barn og foresatte. Denne lille historien kan illustrere det:

Fra foreldre (Foreldreutvalget for barnehager)

Historien om Anders

Foreldre forteller historien om Anders som opplevde å møte en fremmed verden som han ikke var forberedt på da han begynte på skolen. Han hadde vært en trygg gutt da han gikk i barnehagen og han gledet seg til å begynne på skolen og SFO. Heldigvis var han en robust gutt. Men likevel var verden så annerledes. Forventningene var store til at han skulle klare så mye mer, enda det bare hadde vært to sommermåned mellom barnehagen og SFO / skolen. Det han hadde hørt da han gikk på barnehagen stemte ikke med slik han opplevde den nye verdenen. De voksne påpekte at han var for treg til få på seg tøyet når han skulle ut og at de ikke hadde tid til å vente på han. De sa også at Anders ikke vill høre på de voksne. Verken foreldre eller barn hadde vært godt nok forberedt på dette. Informasjonen til foreldre hadde vært mangelfull, de hadde ikke forstått hvordan det var i det nye miljøet. De skulle ønske at både de og barnet hadde vært bedre forberedt på denne overgangen.

Utsagn fra barn om skolestarten:

"Det gøyeste med skolen er å spille på iPad, ha fadderfri, være ute og ha leketime"

"Jeg kan bokstavene, selv om vi ikke har lært de. Men vi må lære de først".

"Hvis man ikke har noen å leke med ute, da kan man se etter fadderne".

ÅRSHJUL			
Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
September	Informasjon på foreldremøte om barnehagens arbeid med denne aldersgruppa.	Barnehage Foreldre / Foresatte	Barnehage- leder
September /Oktober	Nettverkssamling <ul style="list-style-type: none">• Evaluere årets overgang og samarbeidet rundt denne.• Plan for kommende års samarbeid• Gjensidig utveksling av planer, arbeidsformer og forventninger til tilbudet det siste året i barnehagen og det første året i skolen.• Lage plan for besøksordninger.	Barnehage Skole SFO	Oppvekst
	Første utviklingsamtale i skolen med kontaktlærer og SFO.	Kontaktlærer SFO Foreldre / foresatte	Rektor

September til Februar	Samarbeidsmøter / overføringsmøter om barn som har eller vurderes å trenge ekstra oppfølging det siste året / halvåret i barnehage og videre inn i skolen.	Barnehage Skole SFO Støttetjenester Foreldre / Foresatte	Rektor / Barnehage- leder
Januar	Innskriving via Foreldreportalen		
Februar - Juni	Skole-SFO og aktuelle barnehager samarbeider om å arrangere foreldremøte for kommende skolestartere.	Skole – SFO – barnehage gjør avtaler. Foreldre / foresatte	
April	Barnehagene sender Språkstandard 2020. Dokument 6 - Overførings skjema, barnehage - SFO - skole og avtaler nødvendige overføringsmøter med aktuelle skoler.	Barnehage Skole SFO Støttetjenester Foreldre / Foresatte	Barnehage- leder
Mai / Juni	Førskoledag på skole og SFO	Barn, Foreldre / Foresatte Skole / SFO	Rektor / SFO- leder
Mai - Juni	Barnehage og skole møtes for å utveksle informasjon om barnehagemiljøet for de eldste barna.	Pedagogisk leder Kontaktlærer SFO	Rektor Barnehage- leder
Juni	Barnehagen arrangerer avslutning for skolestarterne	Barnehagen, med barn og foreldre / foresatte	Barnehage - leder

Overgang småskole til mellomtrinn

Sammenheng:

- Eleven skal oppleve en trygg og god start på mellomtrinnet.
- Ansatte skal sikre kontinuitet og progresjon for å skape et optimalt læringsutbytte for hver enkelt elev.
- Eleven skal oppleve at læringsformer og læringsstrategier blir videreførte fra småskoletrinnet.
- De ansatte skal utveksle erfaringer som kan gi økt trivsel og økt læringsutbytte for hver elev.

Informasjon:

- Ansatte skal overføre informasjon til det beste for – og i samspill med – eleven.
- Foreldre / foresatte skal få informasjon og involveres i eleven sin overgang.
- Ansatte skal utveksle informasjon om planer, innhold og vurderingsformer for å sikre kontinuitet og progresjon.
- Lærerne på mellomtrinnet skal:
 - kjenne til og bruke de læringsstrategiene elevene har lært på småskoletrinnet
 - kjenne til elevens trivsel og mestring på småskoletrinnet
 - kjenne til hvordan hver enkelt elev mestrer de grunnleggende ferdighetene
- Lærerne på småtrinnet skal få tilbakemelding om trivsel og læringsutbytte på mellomtrinnet.

Møteplasser:

- Elevene skal være godt kjente med mellomtrinnet før de begynner.
- Ledelsen på skolen må legge til rette for at lærerne på småskoletrinnet og mellomtrinnet møtes for å utveksle og drøfte pedagogiske planer, læringsmiljø, trivsel, mestring, arbeidsmåter og samarbeidsformer.

ÅRSHJUL			
Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
Vår	Samarbeidsmøter om barn som trenger ekstra oppfølging.	Kontaktlærere/PPT Sosiallærer og spes.ped.koordinator	Rektor
Ved behov	Overføringsmøte ved bytte av kontaktlærer Gjennomgang av klasse- og læringsmiljø	Foreldre / Foresatte	Rektor
Vår	Hospitering – Besøk i ny klasse	Kontaktlærere og skolens støttepersonell	
Høst	Evalueringsmøte	Kontaktlærere og skolens støttepersonell	

Overgang fra barnetrinn til ungdomstrinn

Sammenheng:

- Eleven skal oppleve en trygg og god start på ungdomsskolen
- Alle ansatte skal sikre sammenheng og progresjon for at hver enkelt elev skal få realisert sitt potensiale for læring og utvikling
- Eleven skal oppleve at arbeidsmåter og læringsstrategier fra barneskolen blir videreførte i ungdomsskolen
- Både barne- og ungdomsskolene skal utveksle kunnskap og erfaringer som kan bedre kvaliteten på opplæringen og øke læringsutbyttet for alle elever

Informasjon:

- Ansatte skal overføre informasjon til det beste for – og i samspill med – eleven.
- Foreldre / foresatte skal få god informasjon og bli involvert i eleven sin overgang fra 7. til 8. trinn.
- Ansatte skal utveksle informasjon om planer, innhold, arbeidsmåter og vurderingsformer for å sikre sammenheng og progresjonen i overgangen mellom barneskolen og ungdomsskolen.
- Lærerne på ungdomstrinnet skal:
 - kjenne til og bruke de læringsstrategiene elevene har lært på barneskolen
 - kjenne til elevene sine læringsresultater fra barneskolen
 - kjenne til hvordan hver enkelt elev mestrer de grunnleggende ferdighetene
- Lærerne på barneskolen skal få tilbakemelding om læringsresultatene på ungdomstrinnet

Møteplasser:

- Elevene skal være godt kjent med ungdomsskolen før de starter.
- Ungdomsskolene skal arrangere møte for elever og foreldre / foresatte med fokus på forventninger

til elevene sin læring og trivsel på ungdomsskolen.

- Hver ungdomsskole skal møte barneskolene for å utveksle og drøfte pedagogiske planer, læringsresultater, læringsmiljø, arbeidsmåter og samarbeidsformer.

ÅRSHJUL			
Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
August	Gjennomgang av elever som nettopp har begynt på 8.trinn. (Gamle og nye kontaktlærere møtes) Tilbakemeldinger til b-trinnet etter kartlegging.	Skoleledere og kontaktlærere	Rektor u-skole
Oktober	Informasjon til ungdomsskolen vedr. barneskoleelever med særskilte behov som skal begynne på 8.trinn kommende skoleår.	Skoleledere og skoleeier	Skoleeier, rektorer b-skole
Januar Februar	Møte mellom barneskole, ungdomsskole og PPT i forbindelse med: <ul style="list-style-type: none"> • Informasjonsutveksling omkring alle elever som skal begynne på 8.trinn til ▪ • Fokus på å identifisere særlig sårbare elever som skolen har et skjerpet ansvar for å følge med på. 	Skoleledere	Rektor
Februar	Dialogkonferanse for alle lærere på 5. – 10. trinn, der temaene er overgang mellom barneskole og ungdomsskole, utveksle og drøfte pedagogiske planer, læringsresultater, læringsmiljø, arbeidsmåter og samarbeidsformer.	Skoleledere, lærer	Rektorer
April-juni	Overgangsmøte: Tilbud til foreldre / foresatte med elever på 7.trinn med enkeltvedtak om spesialundervisning.	Aktuelle deltakere fra skoler og PPT	Rektor. Spes.ped.koor.
Mai-juni	Foreldremøter. Valg av foreldrekontakt.	Skoleledere og kontaktlærer	Rektor
	Informasjon om valg av andre fremmedspråk	Rådgiver	Rådgiver
Juni	Besøksdag der elevene på barneskolen besøker ungdomsskolen	Skoleledere og kontaktlærere	Rektor u-skole

Overgang fra grunnskole til videregående skole

Sammenheng:

- Eleven skal få hjelp til å gjøre gjennomtenkte, selvstendige og kunnskapsbaserte valg som gjelder videregående opplæring.
- Eleven skal oppleve en trygg og god start på videregående opplæring.
- Lærerne og skolens personale skal sikre kontinuitet og progresjon mellom ungdomsskolen og videregående opplæring.

Informasjon:

- Eleven skal kunne opptre selvstendig i forhold til lærere og medelever i den videregående skolen.
- Foreldre / foresatte skal være involvert i overgangen til videregående opplæring. De skal være informert gjennom konferansetimer, foreldremøte mv.
- Lærerne i videregående opplæring skal ha kjennskap til elevens læringsresultat og hvordan elevene mestrer de grunnleggende ferdighetene.
- Rådgivere og ledere på ungdomstrinnet skal få tilbakemelding om gjennomføringsgrad i den videre opplæring.

Møteplasser:

- Elevene skal ha god kjennskap til valgmuligheter og retningslinjer i videregående opplæring.
- Foreldre / foresatte skal delta på informasjonsmøter med videregående opplæring. De skal få informasjon om hvordan de kan bidra til å støtte eleven ved oppstart og gjennom utdanningsløpet.
- Lederne i fra de ulike opplæringsarenaene skal møtes for å utveksle og drøfte pedagogiske planer, læringsresultat, læringsmiljø, arbeidsmåter og samarbeidsformer.
- Hospitering

	ÅRSHJUL		
Tidspunkt	Tiltak	Medvirkende	Ansvar
August/ september	<p>Info-møte vedr. 1.okt søkere til vgs, i samarbeid med og etter samtykke fra foreldre / foresatte. Dvs. elever med særskilte behov</p> <p>Info-møte ang om alle praktiske karriereveiledningstiltak for innværende skoleår.</p> <p>Evaluering av årets overgang</p>	<p>Rådgivere i vgs og u-skoler. Foreldre / Foresatte</p> <p>Rådgivere i u-skoler og samarbeidspartnere</p>	<p>Fylkeskommunen</p> <p>Skoleeier</p>
Oktober	<p>Utdanningsmesse for skolene i Agder - 13 utdanningsprogram blir presentert</p>	<p>Fylkeskommunen, skoleeier, opplæringskontorer, Elever, Foreldre / Foresatte, rådgivere, lærere</p>	<p>Fylkeskommunen, opplæringskontorene og skoleeier.</p>
November	<p>Inntakssamling- info om tilbudsstruktur, fokus på innsøking innværende skoleår og overgang i videregående opplæring neste skoleår</p>	<p>Fylkeskommunen</p>	<p>Rådgiverer vgs og u-skoler</p>
Desember	<p>Infomøter på vgs Hospitering i vgs</p>	<p>Rådgivere u-skoler Elever på 10.trinn lærere</p>	<p>Videregående skoler Skoleeier</p>
Januar	<p>Åpne dager i vgs <i>Søknadsprosess-/prosedyrer på vgo</i></p>	<p>Elever og foreldre / foresatte 9.trinn Elever 10.trinn</p>	<p>Videregående skoler</p>
Februar	<p>Innsøking – elever med fortrinnsrett</p>	<p>Rådgivere</p>	<p>U-skoler</p>
Mars	<p>Innsøking av alle elever på 10.trinn</p>	<p>Elevene i samarbeid med rådgiver</p>	<p>Rådgiver</p>
April/mai juni	<p>Info og samarbeidsmøte</p> <p>Overgangsmøter ang elever</p> <p>Informasjon om sommerskole</p>	<p>Rådgivere u-skoler</p> <p>Rådgivere i u-skoler og videregående</p>	<p>Skoleeier</p> <p>Rådgivere i u-skoler og videregående</p>

Andre overganger – lærerbytte, overgang til ny barnehage eller skole

Sammenheng:

- Barnet / eleven skal oppleve en trygg og god overgang.
- Barn / elever skal få god mulighet til forberedelse før en overgang.
- Ansatte skal sikre sammenheng og utvikling / progresjon i overgangen
- Ansatte skal utveksle kunnskap og erfaringer som er viktige for barnet / eleven i overgangen

Informasjon:

- Ansatte skal, utveksle informasjon til beste for barnet / eleven i overgangen.
- Barnemappe / elevmappe skal følge barnet / eleven ved bytte av skole / barnehage innad i kommunen.
- Ved overgang til ny oppvekstenhet (som ved overgang barnehage-SFO-skole) og når barn flytter ut av kommunen, skal det innhentes samtykke fra foreldre / foresatte ved informasjonsoverføring.
- Ansatte skal utveksle informasjon om det pedagogiske i arbeidet der barnet / eleven kommer fra og der barnet / eleven skal begynne.
- Foreldre / foresatte skal få god relevant informasjon om det nye.

Møteplasser:

- Barnet eleven skal, så langt det er mulig være kjent med den ny enhet / lærer.
- Ny enhet / lærer tar initiativ til å treffe barnet / eleven / foreldre / foresatte før overgang.
- Nåværende og ny lærer møtes for å utveksle informasjon og planer.

TIDLIG INNSATS TIL BARN OG UNGE MED BEHOV FOR STØTTE

Barn og unge med behov for støtte kan være de som allerede har samarbeid med og oppfølging av ulike støttetjenester. Det kan også være barn og unge som av ulike grunner har behov for ekstra støtte i en periode.

Kommunen skal sikre at ansatte har kunnskap om beskyttelses- og risikofaktorer, tegn og signaler som kan gi grunnlag for å oppdage behov hos barn og unge. Kristiansand kommune har rutiner for hvordan ansatte kan handle på bakgrunn av en bekymring for barn og unge. Disse rutinene er samlet i *Bedre Tverrfaglig Innsats, BTI*. På *Familiens Hus* er ulike tjenester med oppfølging av barn, familier, skoler og barnehager samlet. Disse tjenester samarbeider om tjenestetilbudet.

[Bedre Tverrfaglig Innsats - BTI](#) [BTI - Forside](#)

Spesialpedagogisk hjelp i barnehager, Lov om barnehager §19a

Barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp dersom de har særlige behov for det. Dette gjelder uavhengig av om de går i barnehage. Rutiner for spesialpedagogisk hjelp, §19A finnes her:

<https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/barnehage-og-skole/skole-og-sfo/ppt/>

Barn med nedsatt funksjonsevne Lov om barnehager §19G

Kommunen skal sikre at barn med nedsatt funksjonsevne får et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud. Plikten til tilrettelegging omfatter ikke tiltak som innebærer en uforholdsmessig byrde for kommunen. Rutiner for tiltak for barn med nedsatt funksjonsevne, §19G finnes her:

<https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/barnehage-og-skole/barnehage/skjemar-for-ansatte-i-kommunale-og-private-barnehager/>

Støtte for flerspråklige barn

Kommunen skal legge til rette for at alle barna i barnehage får et fullverdig og likeverdig barnehagetilbud. Barnehagen skal støtte alle barnas utvikling og gi et tilpasset barnehagetilbud basert på barnas egne forutsetninger. Dette omfatter også flerspråklige barn, som kan ha særlig utbytte av barnehagen for sosial og språklig utvikling. Kristiansand kommune har tjenester for barn i barnehagealder med flerspråklig bakgrunn. Lenke til *styrketjenesten for språk og mangfold* ved Kongsgård barnehagesenter finner du her:

[Styrketjenesten for språk og mangfold](#)

Overgangsrutiner for barn som har hatt sitt barnehagetilbud ved Kongsgård barnehagesenter, finnes [her](#).

I følge Opplæringslovens §2.8 har elever i grunnskolen med annet morsmål enn norsk og samisk rett til særskilt norskopplæring til de har tilstrekkelige ferdigheter i norsk til å følge den vanlige opplæringa. Rutiner for slike tiltak finnes [her](#).

Overgangsrutiner for barn og unge som har hatt sitt opplæringstilbud ved Kongsgård skolesenter, finnes [her](#).

Spesialundervisning i skolen

Elever som ikke har, eller ikke kan få rett til tilfredsstillende utbytte av det ordinære opplæringstilbudet har rett til spesialundervisning. Det er Pedagogisk Psykologisk Tjeneste som vurderer om barnet har slik rett.

<https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/barnehage-og-skole/skole-og-sfo/ppt/>

Barneverntjenesten

Barn som får hjelp fra barnevernet kan oppleve overganger / skolebytte på andre tidspunkt enn ved skolestart, og er blant annet ekstra utsatt for kunnskapshull. *Skolerapport fra BUFDIR:*

https://bibliotek.bufdir.no/BUF/101/Skolerapport_barnevern_Bufdir_2014.pdf

Bufdir har laget en veileder for skolebytte der barnevern, skole og ev andre institusjoner samarbeider. Denne finner du her:

https://bufdir.no/Barnevern/Skoleveileder/Skolebytte/For_skolen/Hva_gjør_skolen_når_eleven_flytter/

Andre støttetjenester

Kommunen har ulike andre støttetiltak som kan være relevante i en overgangsfase:

- Pedagogisk støtteenhet for barnehager
- Grunnskolen Pedagogiske støtteenhet,
- Ressursteam for trygt og godt læringsmiljø, jmf. Opplæringslovens §9A.

Betydningen av gode relasjoner ved overganger

Kvaliteten på relasjonen påvirker elevers kognitive og emosjonelle utbytte (Pianta et al., 2012)

Den voksnes evne og vilje til å forstå og komme i kontakt med barnet / eleven på emosjonelt nivå er av stor betydning (Wubbels, 2015)

Det samme er den voksnes evne til å skape positivt klima, evne til å ta barns perspektiv og evne til sensitiv kommunikasjon (Pianta, et al 2012)

Kvaliteten på relasjoner i samarbeid med foreldrene / foresatte vet vi også er av stor betydning for barn og elevers opplevelse av å høre til og trives i barnehage og skole. Dialogmodellen.no er en erfarings- og forskningsbasert modell med utgangspunkt i forskningsprosjektet "*Hele barnet hele løpet, mobbing i barnehagen*". Den er utviklet for barnehagen, og det vil komme en egen modell for skolealder. Det er tre

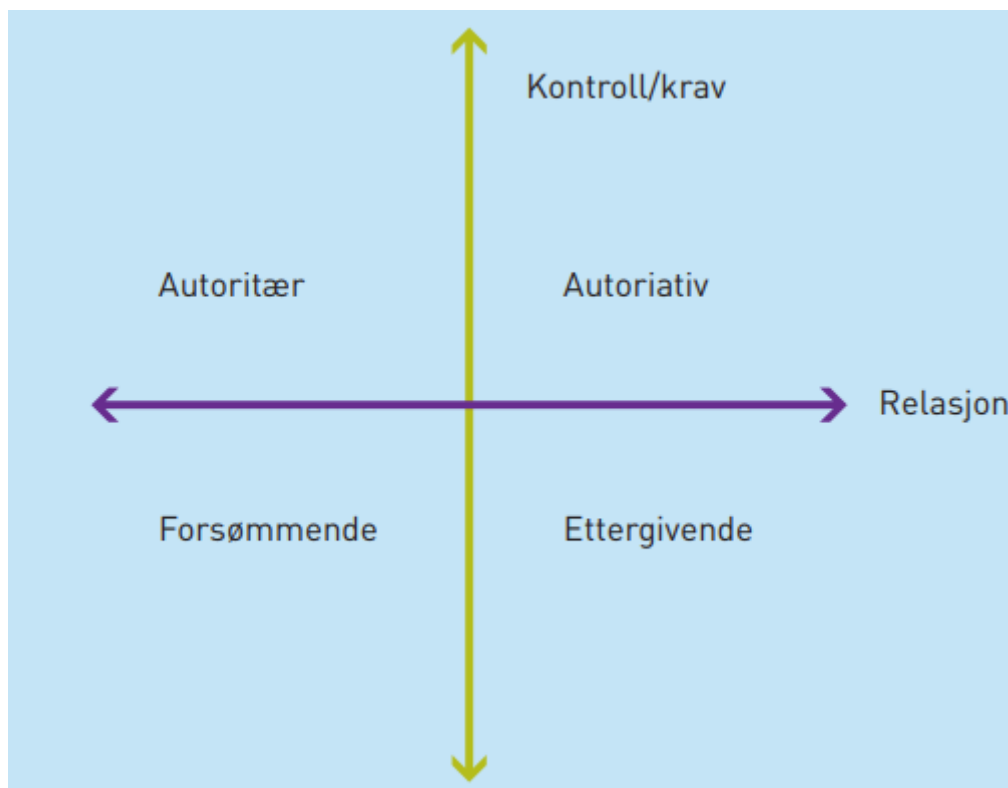
Tre ulike perspektiver på relasjonsbygging

Emosjonell støtte (Pianta et al., 2012)

Emosjonell støtte er et sentralt begrep i Pianta og kollegaers teoretiske overbygging for interaksjon mellom pedagog og elever (Pianta et al. 2012; Pianta 1999). May Britt Drugli har formidlet dette godt ved beskrivelse av god prosesskvalitet i barnehagen.

- **Positivt klima:** Gode relasjoner preget av fysisk og psykisk nærhet, blikk-kontakt, varme affektinntoning, gjensidighet og glede over å være sammen. Positive samtaler, vennlighet, entusiasme, positive kommentarer og respektfull atferd preger relasjonene mellom barn / elever og voksne. Evne til å støtte godt samspill mellom barn / elever er også vesentlig.
- **Sensivitet i kommunikasjonen:** Dette handler om å ha oppmerksomheten rettet mot barn / elever og kunne ha felles oppmerksomhet rundt hendelser og aktiviteter. Voksne må ta hensyn til barnets / elevens kapasitet og tilstand i situasjonen. Det handler om å sjekke ut eventuelle problemer, gi støtte, tilpasse tempoet i aktiviteter og læring, hjelpe når barn / elever har vansker og være bevisst på velvære hos barna / elevene.
- **Perspektivtaking** dreier seg blant annet om å vise fleksibilitet, følge ideer som kommer fra barna / elevene, kople innholdet til barnas / elevenes livsverden, stimulere elevledelse og autonomi, skape samarbeid. Det handler det om å følge barn når det er mulig. Voksne legger vekt på barnas ønsker og uttrykk for egne behov. Aktiviteter og materiell tilpasses barn / elevgruppe og voksne støtter opp under barnas selvstendighet og mestring.
- **Støtte til positiv atferd (og selvregulering):** Dette fordrer voksne som følger med og er i forkant, proaktive. De følger med på barnas / elevenes uttrykk og atferd og gir tilpasset tilbakemeldinger / støtte. Voksne er tydelige og uttrykker klare forventninger i ulike situasjoner. Gjennom positiv bekreftelse, "omdirigere" hendelser og uttrykk, kan barn / elever hjelpes til å tenke ut løsninger / løse problemer.

Det autoritative perspektivet (Baumrind, 1991)

Det er kombinasjonen av relasjonsvarme og krav/kontroll som ser ut til å skape gode læringsmiljø.

Kravene og grensene må settes på en respektfull måte, som tar utgangspunkt i elevens modenhetsnivå og medvirkning.

Relasjonsvarmen må være grunnleggende, og vi må se på normdanningen som en læringsprosess.

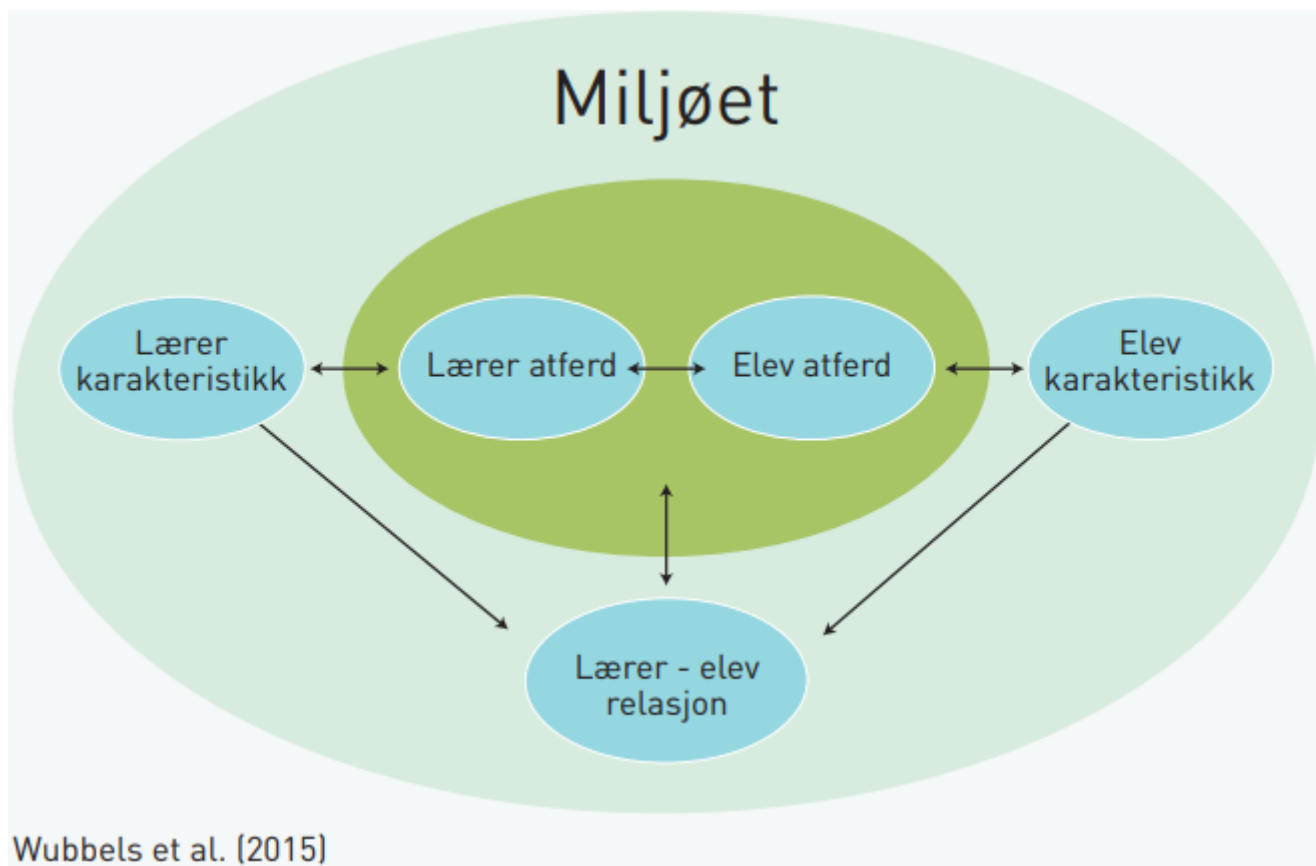
Eksempler på relasjonsbygging er:

Perspektivtaking, småprat, aktiviteter, mestringsopplevelser, kvalitetstid med noen elever (banking time), god stemning.

Eksempler på krav/kontroll er:

Rutiner og forutsigbarhet i det daglig arbeidet, krav til god atferd, støttende grensesetting, krav til innsats.

Utvikling av relasjoner gjennom kvaliteten i interaksjoner (Wubbels et al., 2015)

Pedagogen påvirker eleven(e), som igjen påvirker pedagogen. En relasjon mellom pedagog og elev kan forstås som en generalisering av meningen de opplever i interaksjonene med hverandre. Kvaliteten i relasjonen som disse interaksjonene har skapt vil igjen legge føringer for den neste interaksjonen.

En bevissthet omkring dette vil være særlig sentralt i forbindelse med overganger.

Interaksjoner kan bli sett på som ulike møtepunkter som oppstår i møtet mellom pedagogen og eleven(e), fra første gang de møtes og framover i tid. Slike interaksjoner blir sett på som byggesteiner i utviklingen av relasjoner. De må også forstås som sirkulære, slik at de som inngår i interaksjonen gjensidig påvirker hverandre

Læringsmiljøtiltak – barn og unge med særskilt sårbarhet

Barnehage og skole har et skjerpet ansvar for å ivareta barn og unge med en særskilt sårbarhet. Disse er i risiko for å bli utsatt for mobbing og andre krenkelser. Barn og unges sårbarhet får konsekvenser for hva som er egnede tiltak. Et godt læringsmiljø beskytter mot økt sårbarhet.

Alle kan være sårbare i kortere eller lengre perioder av livet, spesielt når vi har utfordrende livssituasjoner og relasjoner.

Når barn og unge er i en sårbar situasjon, er det viktig at barnehage og skole gjenkjenner og forstår, og ikke gjør sårbarhet til en stigmatiserende personlighets-karakteristikk. Samtidig er det viktig å være bevisst på barn / unge og grupper som kan trenge noe mer enn andre.

Det er også viktig å være oppmerksom på at digitale hendelser kan medføre en forsterket sårbarhet. Barn og unge som er i sårbare situasjoner på andre områder, kan være ekstra sårbare på nett.

Holdninger

Holdninger er viktige i barnehagens og skolens arbeid med barn og unge med særskilt sårbarhet. Hvordan de ansatte i forstår og tolker sårbarhet, avgjør hvordan de handler og hva de sier, eller ikke sier. Voksne som bagatelliserer barn og unges opplevelser, kan oppleves som krenkende. Eksempler på bagatellisering kan være å si eller tenke ting som "Hun må bare ta seg litt sammen". Ingrid Lund (Udir, 2017) stiller spørsmål om voksnes holdninger: Hvilke holdninger har voksne til seg selv og til sin egen betydning for barn / elever? Hva er det som åpner opp for et godt samspill og hva lukker?

Kunnskap

Ulike faktorer kan øke sårbarheten hos barn og unge.

Disse faktorene blir oftest delt opp i sårbarhetsfaktorer knyttet til

- faktorer i læringsmiljøet i møte med en bred normalvariasjon av barn.
- det individuelle (som sykdom, diagnoser, temperament, språkvansker)
- familie (som omsorgssvikt, psykisk sykdom, samlivsbrudd, rus, høyt konfliktnivå)
- jevnaldrende (som mobbing, utfordring i å etablere og bli i stabile vennerelasjoner)
- miljøet (som fattigdom, kriminalitet, mangel på sosialt nettverk)

Sårbarhetsfaktorene blir forsterket hvis barnet / den unge ikke har det trygt og godt på barnehagen /skolen. Motsatt vil et godt læringsmiljø beskytte mot økt sårbarhet. Overganger kan være særlig kritisk for barn og unge. Hvis barnehagen og skolen er en sosial og faglig mestringsarena som styrker selvfølelse og selvbilde, kan barnehagen eller skolen bidra til å redusere sårbarhet.

Handlinger

Ingrid Lund (Udir, 2017) vektlegger også våre handlinger i møtet med barn og unge. Det er i handlingene våre at holdninger og kunnskap vises i møtet med barn og elever. Det hjelper ikke med gode holdninger og god kunnskap hvis vi ser forbi vanskelige følelser og krevende atferd i møtet med barn og elever.

Mulige kjennetegn på sårbarhet

Sårbarhet kan være knyttet til for eksempel barnets / den unges religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk, funksjonsevne, atferdsvansker, sosioemosjonelle vansker eller forhold i familie og hjemmesituasjon. Tidligere krenkelser, kan også gjøre barn / unge særskilt sårbare.

Noen kan være utagerende, mens andre lukker fortvilelse, utrygghet og sårbarhet inne i seg og blir stille. Andre igjen kan vise ulike uttrykk i forskjellige situasjoner. Barn og unge kan ha både innagerende og utagerende uttrykk ut i fra hvilken kontekst de er i og hvilke mennesker de er sammen med. Noen kan se ut som om de har det helt fint. Disse er gode til å tilpasse seg andres forventninger slik at ingen merker noe ved første øyekast.

Hvordan de voksne tolker, forstår eller eventuelt feiltolker, overser eller bortforklarer atferdsuttrykk, har betydning for barnehagens og skolens pedagogiske praksis og miljøtiltak. Hvordan barn og unge møter miljømessige og relasjonelle utfordringer varierer. Derfor er det viktig at barnehagen og skolen er fleksibel og viser skjønn i tilpasningene til den enkelte. Dette er særlig viktig i forbindelse med overganger.

Tiltak

Barnehagen og skolen bør jobbe med disse områdene i overganger der barn og unge med særskilt sårbarhet er involvert

- Trygghet
- Relasjoner
- Støtte til regulering
- Inkluderende verdier
- Mestring
- Sosial kompetanse
- Foreldreinvolvering

Kilder

Baumrind, D. (1991). *Parenting styles and adolescent development.*

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra.*

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., Øiestad, G. (2016). *Se eleven innenfra.*

Drugli m.fl (2016): *Betydningen av kvalitet i barnehagen*

Pianta, R.C. (1999). *Enhancing relationships between children and teachers.*

Powell, B., Cooper, G., Hoffman, K. & Marvin, B. (2016). *Trygghetssirkelen – en tilknytningsbasert intervensjon.*

Wubbels, T., Den Brook, P., Wijsman, L., Mainhard, T. & Tartwijk, J.V. (2015). *Teacher - student relationships and classroom management.*

Udir – artikkel (2019). *Skolemiljøtiltak – elever med særskilt sårbarhet.*

Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K. & Freyr, T. (2015): *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole*, Kunnskapssenter for utdanning

Lund, I., Godtfredsen, M., Helgeland, A., Nome, D., Kovac, B. & Cameron, D. (2015). *Hele barnet, hele løpet; Mobbing i barnehagen*